

[Bůh, člověk, příroda]

Ladislav Hejdánek

◆ diktát, česky, vznik: nedatováno

◆ dictate, Czech, origin: nedatováno

[Bůh, člověk, příroda]

[strojový, neredigovaný přepis – model Gemini Pro 3 preview]

Teorie, respektive hypotéza, respektive pocit a podobně, že světu vládne Bůh nebo bohové, je určitým způsobem zakotven v povědomí, že člověk žije ve světě, který není pouze přírodní. To je věc, kterou je možno vyslovit, formulovat nepochybně různými způsoby, a jedním z těchto způsobů je ona hypotéza Boha, kterou třeba právě jakožto hypotézu problematizuje Bonhoeffer. Nicméně ten moment pravdivosti spočívá právě v tom, že člověk si neví rady – když to přetlumočíme, přeinterpretujeme do naší současnosti – člověk si neví rady s tím, co je mu základní zkušeností, totiž že to, co udělá on, je vlastně nikoli od přírody, ačkoli on sám by měl být od přírody, jak to v nové době, a zejména v té evoluční teorii moderny, tvrdí věda.

Kdyby bylo pravda, že člověk je od přírody, pak je otázka, jak vůbec můžeme hovořit o tom, že to, co člověk udělá, není od přírody. Pak je všechno od přírody. A tento problém řeší teismus, respektive už mýty, préteistické mýty řeší tou teorií či hypotézou Boha či bohů. Jestliže to odkrojíme, jestliže to odmítneme, pak vzniká otázka, jak vlastně vyložíme, že je základní rozdíl mezi tím, co je od přírody, a tím, co vytváří člověk. Co je tedy, jak Řekové říkali, co je *thesei*, lidskou úmluvou, konvencí, eventuálně, a to je zbytek ještě, to je to *nomó*, tedy v případě, že *nomos* je nikoli jenom od lidí, od zákonodárců a státníků a podobně, nýbrž je od Boha, tak je to zbytek ještě té představy, že ta správa, ta nejvyšší správa lidských záležitostí, že je mimopřírodní, nepřirodní, respektive nadpřírodní, a jak to takhle formulujeme.

Osmého sedmý devadesát osm, Praha. Před odjezdem do Písku.

Problém filosofie je v tom, že sekundární zpracování originálních nebo originérních filosofických myšlenek vlastně nemá konce, že to reflektování vlastně znamená stálý návrat k tomu, co už bylo řečeno, respektive myšleno. I když samozřejmě návrat k tomu, co bylo myšleno, je možný jenom tak, že to myslíme znovu.

To psaní velkých knih je vždycky zpracováním něčeho, co už předchází. A to rozhodující ve filosofii jsou myšlenky, které přicházejí jako nové, jako nápady. A pochopitelně tyto nápady mohou přijít každému, ale ne každý je schopen rozpoznat, že to je významný nápad, a i když to rozpozná, ne každý je schopen to vyslovit, vyjádřit, formulovat, eventuálně rozvést. A to se žádá od každého filosofa, aby to rozvedl, aby to provedl, aby to zdůvodnil a na tom ukázal, jak je připraven. Takže všichni ti, kdo nemají žádné nápady, vlastně mohou okamžitě nastoupit a říkat, kde jsou nedostatky. To je taková zatíženost celého filosofického života, která spočívá v tom, že skutečně s těmi novými nápady smí přijít jenom někdo, kdo je příliš nezdůrazňuje, nechává je někde na okraji, anebo kdo je tak geniální, že zvládl to všechno, co ti ostatní mají jako náplň života, a navíc ještě to použije. To jsou potom ti velcí filosofové, na kterých vlastně stojí všechno porozumění dosavadnímu vývoji myšlení a podobně.

Co z toho vyplývá? Tedy psaní velkých knih je vlastně velmi důležité, protože teprve ve velké knize se může stát, že se ten autor, který to dělá, musí rozhlédnout a hledat i ty drobnosti, které vlastně jsou nejdůležitější, ale kterých si samozřejmě nikdo nevšimne, protože pro to nemá dost *sensorium*. Zachytit něco, rozpoznat něco u filosofa, ať už velkého nebo malého, co stojí na okraji, ale co je to nejdůležitější, bez ohledu na to, zda on si to myslí, nebo zda si to myslí jeho doba, ti, co to čtou, nebo následující doba a tak dále. Tohleto rozpoznání je vlastně pro celé dějiny filosofie nejdůležitější a bohužel musíme počítat s tím, že jak v minulosti, tak v současnosti mnohé z těchto nápadů buď vůbec nejsou formulovány, nikde nejsou zaznamenány, anebo když jsou zaznamenány, jsou zapomenuty, nikdo na ně nereaguje a podobně.

Tedy tohleto je něco, co by se ve filosofii mělo stále znovu zdůrazňovat, protože zejména v dobách, kdy pravda se odmlčí, filosofové si vytvoří jakousi svou sféru, v níž žijí, takový svůj svět, a tam promrskávají všechno to, co se kdysi namyslelo a tak dál. To je vlastně to jediné smysluplné, co se dá v takových případech dělat. Nicméně je stále třeba znovu zdůrazňovat, že tahleto veškerá práce je jenom přípravou. Že si nesmíme myslet, že filosofie smí někdy sama sebe omezit na návraty k tomu, co už bylo kdysi myšleno. Že tedy filosofie vlastně vyhasne a že už nyní budou jenom dějiny filosofie. Nikoliv, tak to není, filosofie prostě jde dál, ale nové myšlenky se prosazují daleko obtížněji než kdysi na počátku. To je věc, která se musí také reflektovat, a je potřeba při výuce filosofie stále na to ukazovat, že tím nejdůležitějším ve filosofii je myslet do budoucnosti. A nikoliv jenom se vracet k tomu, co už bylo řečeno. I když samozřejmě do budoucnosti se leckdy dá vykročit dost efektivně tím, že se vrátíme k něčemu, co bylo kdysi myšleno a řečeno, zůstalo na okraji, zůstalo zapomenuto, a my se k tomu vrátíme, abychom v tom pokračovali dál jinou cestou, než šel dosavadní vývoj myšlení. To tedy je možné, ale znamená to vždycky, že se na to musíme podívat nově. A to znamená, že teprve v tom našem novém myšlení, v tom našem novém chápání a v důsledku, respektive v rámci našich nových nápadů, nových myšlenek, se najednou tyhleto detaily objeví v novém světle a najednou se ukáže něco, co vlastně nikdy pořádně myšleno nebylo. Takže zase je to záležitost toho nového myšlení a nových nápadů.

A ještě malý dodatek. Proto přístup k myslitelům musí být několikerý. Výklad způsobu myšlení nějakého filosofa- mimochodem tady...